
Spřízněné duše

Janice Ryan

Strážní andělé

Všechny živé bytosti mají stejnou duši, i když těla se liší.

Hippokrates

Ačkoliv žádné zvíře nikdy dobrovolně nenarukovalo, mnohá sloužila v armádě. Tvrdě pracovala a pokládala život ve válečných konfliktech. Často umírala, aby zachránila lidi, a následně byla velebena za svoji statečnost.

Sem tam se objeví titulek informující o zvířecím zachránci v našem okolí: „*Pes našel lyžaře zasypaného lavinou.*“ Nebo: „*Prase zachránilo rodinu před požárem.*“ Jeden takový jsem našla i ve výtisku novin *New York Times* z 8. května 1903. Stojí v nich: „*Papoušek zachránil život svému krvácejícímu pánovi. Křičel tak dlouho, dokud nepřivolal pomoc.*“

Dokonce i v roce 1903 lidi zajímaly podobné historky, které zahřály u srdce. Je dobré vědět, že i mezi zvířaty jsou strážní andělé – ať už chlupatí, opeření nebo s ploutvemi – kteří nás hlídají a zasáhnou v náš prospěch ve chvíli, kdy to nejméně čekáme.

Matka gorila zachránila lidské mládě

Vědci dávno vědí, že s opicemi z řádu primátů, jako jsou gorily a šimpanzi, sdílíme 97,7 procent DNA. Naši nejbližší příbuzní disponují velkým mozkem, schopností učit se, předávat informace a vyrábět a používat nástroje.

Ačkoliv se lidé dorozumívají prostřednictvím důmyslného jazyka, lidoopi dokonce překonávají i tuto hranici. Koko, nejznámější gorila na světě, komunikuje s lidmi prostřednictvím znakové řeči. Rozlišuje a používá více než 1 000 gest a chápe víc než 2 000 anglických výrazů. Představte si, že se podíváte do očí velkému lidoopovi a vyměňujete si s ním myšlenky a pocity.

Dian Fosseyová, která se dlouhá léta zabývala studiem života a chování goril, otevřela světu oči a umožnila lidem nahlédnout do jejich soukromí. Zasloučila primátům celý svůj život, snažila se jim porozumět a ze všech sil je chránila před pytláky. Veřejně proti lovcům vystupovala, což se jí stalo osudným, protože byla v Africe za svoje názory zavražděna.

Další odbornice na primáty, Jane Goodallová, dál studuje životní návyky šimpanzů a apeluje na ostatní, aby pomáhali zachovat zbytky přežívajících populací. Nabádá vědce, aby přestali tato inteligentní zvířata používat k pokusům a trápit je v laboratořích. Obě ženy lvím podílem přispěly k citlivějšímu vnímání našich nejbližších příbuzných z živočišné říše.

Čím více se o těchto zvířatech dozvídáme, tím víc se stírá rozdíl mezi námi a jimi. Charles Darwin ve svém díle *The Descent of Man* (O původu člověka, vyšlo v roce 1871) uvádí, že každé zvíře, obdařené sociálními instinkty – schopností a potřebou vzájemné interakce s ostatními – „*bude nevyhnutelně obdařeno smyslem pro morálku nebo svědomím v případě, že se jeho intelekt vyvine stejně nebo téměř stejně dobře jako u člověka.*“

Ačkoliv ne všichni lidé věří, že zvířata mají smysl pro morálku nebo svědomí, mnozí z těch, kteří 16. srpna roku 1996 navštívili pavilon goril brookfieldské zoologické zahrady, byli ochotni to připustit. Žádný z nich nikdy nezapomene, co se tehdy stalo. Tato událost se připomíná pokaždé, kdy přijde na přetřes „chybějící článek“ mezi lidmi a lidoopy.

Toho dne lidé oblehli bambusový plot obklopující výběh goril a s hrůzou sledovali, jak se tříletý chlapeček nešťastnou shodou okolností zřítil do výběhu goril, umístěného sedm metrů pod ochozem pro návštěvníky. Ležel dole v bezvědomí a kolem něho kroužilo několik goril nižinných, zvědavých, kdo je to nečekaně navštívil.

Chlapečova matka pochopitelně propadla panice. Pracovníci zoo okamžitě zareagovali, ale než stačili dítě z výběhu vyzvednout, osmiletá samice jménem Binti Jua se pro dítě natáhla.

Přihlížející neměli ponětí, co mají očekávat. Když se gorila přiblížila ke kloučkovi, napětí vzrostlo. Gorily jsou velké a silné. Samice běžně váží

mezi osmdesáti až devadesáti kily, ale hmotnost samce se může vyšplhat až ke sto devadesáti kilogramům. Binti Jua byla sice menší než ostatní samice a vážila pouhých sedmdesát pět kilo, ale i tak budila respekt.

To, co následovalo, bylo bezesporu podivuhodné. Binti Jua si přesunula svoje mládě, Koolu, na záda, sklonila se a něžně zvedla chlapečka do náruče. Zdálo se, že vycítila, že je zraněný, a když jí cestu zkřížila jiná gorila, otočila se k ní zády, jako by hošíka chránila. Dominantní samec toho dne ve skupině nebyl, což bylo štěstí, protože by si přítomnost nečekaného návštěvníka mohl vysvětlit jako hrozbu.

Binti Jua opatrně nesla dítě v chlupatých pažích. Sama byla matkou poprvé a zacházela s ním jako s vlastním mládětem.

Chlapečkova hlava spočívala na její levé paži, pravou podpírala jeho tělo a nohy. Ostatní členky tlupy na ni udiveně zíraly. Pozoruhodné bylo zejména to, že Binti Jua po celou dobu pravou rukou jemně poplácávala dítě po zadečku, jako by ho uklidňovala a dávala mu na vědomí, že je všechno v pořádku. Lidská máma by si počínala stejně.

Zaměstnanci zoo se pokoušeli gorily nasměrovat do pavilonu. Pomocí tří hadic s vodou puštěnou na podlahu jim dávali na vědomí, že se mají vrátit do ubikací, kde nocují. Binti Jua použila k odchodu jiná dvířka než ostatní. Ošetřovatelé ji naučili, aby jim přinášela své mládě na pravidelné prohlídky. Proto jak byla zvyklá, urazila Binti Jua přibližně osmnáctimetrovou vzdálenost ke dvířkům s chlapečkem na rukou. Ale místo aby jimi prošla do své ložnice, opatrně položila lidské mládě před vchod. Nato se s vlastním mládětem na zádech připojila k ostatním gorilám.

Ošetřovatelé zůstali dočista ohromení. Binti Jua jim dítě jednoduše doručila jako mnohokrát předtím svého potomka. Chlapce odvezli do nemocnice, kde strávil čtyři dny a naštěstí se úplně uzdravil.

Shodou okolností je Binti Jua neteří Koko, slavné „zpívající“ gorily. Odchovali ji v zoo v San Francisku a později ji převezli do zoo v Brookfieldu, aby se připravila na příchod svého potomka. Uměle odchovaná zvířata často postrádají schopnost postarat se o mláďata a k rodičovské roli bývá nutné je vycvičit tím, že se jim umožní sledovat příslušníky svého druhu a osvojit si jejich chování. Binti Jua musela být vzorná žákyně.

Událost se objevila na webových stránkách Nadace Gorila, což je organizace zaměřená na ochranu goril. Působí zde doktorka Penny Patterso-

nová, která společně s Koko pracuje na poli mezidruhové komunikace. Její zjištění během let výrazně ovlivnilo vnímání gorilí inteligence.

Doktorka Pattersonová napsala: „*Ačkoliv ke zvednutí dítěte mohl Binti vést mateřský instinkt, svoji inteligenci projevila tím, že je odnesla ke dveřím, kudy vstupovali její ošetřovatelé.*“

Jako primatoložka zjistila, že pečující chování je u gorilích samic běžné. Mateřský instinkt Binti Juu nabádal, aby projevila starost a zájem o zraněné dítě. Stejně by postupovala, kdyby se jednalo o člena její tlupy. Svým činem dokázala, že gorily umí být něžné a ohleduplné, čímž boří mýtus, podle něž se jedná o agresivní a bezcitné tvory.

Jeden z návštěvníků zachytil celou událost na video, jeho nahrávka obletěla svět a dostala se do novinových titulků. Binti Jua byla prohlášena za hrdinku mezinárodního formátu. Mluvílo se o ní v show Oprah Winfreyové a magazín *Newsweek* ji o několik měsíců později prohlásil za hrdinku roku.

Ať už se u Binti Juy projevil smysl pro morální povinnost, anebo jednala tak, jak byla zvyklá, zachovala se ohleduplně a odpovědně a bezpečně předala zraněného chlapce svým ošetřovatelům. Zachránila dítě, které nešťastnou náhodou narušilo její teritorium. Od té doby duch Binti Juy, což ve sva-hilštině znamená „Dcera slunce“, jasně září.

Náhradní matky

*Zvířata jsou spolehlivá, mnohá jsou plná lásky,
opravdová ve své náklonnosti,
předvídatelná ve svých činech, vděčná a loajální.
Lidé těmto standardům těžko dostojí.*

Alfred A. Montapert

Co je roztomilejší než mládě? Vůbec nic! Ať už obdivujete dvounohého nebo čtyřnohého tvorečka, jedno mají společné: „dětskou“ tvář. Velké, daleko od sebe posazené oči, drobný nos a obličejové rysy soustředěné do spodní části tváře. Čelo se tím pádem jeví velké a vyklenuté a hlava kulatá a symetrická.

Existuje pro to důvod a evoluční psychologové jej shrnují takto: lidská mláďata jsou spolu s novorozenaty mnohých zvířecích druhů relativně bezmocná a závislá na péči ostatních. Proto je v nejlepším zájmu mláďete přitáhnout pozornost těch, na jejichž pomoc jsou odkázáni. Tento evoluční mechanismus představuje určitou pojistku, která zajišťuje, aby bylo o mláďe postaráno.

Velké oči a kulatá hlava mají přispět k tomu, aby bylo mláďe obdivuhodné a neodolatelné a rodina, popřípadě jiná komunita, na něho dohlížela. V uzavřených společnostech, v nichž žijí velryby, sloni nebo primáti, pomáhají s výchovou a vzděláváním mláďete všechny samice. Vzdálení příbuzní na juniora diskrétně dohlízejí.

Avšak život ve zvířecí říši může být drsný a mláďata někdy zůstanou osiřelá, protože jim matka zemře, anebo je odmítne. Následně se ocitají ve vážném ohrožení a jejich šance na přežití bývá minimální. Mláďe předčasně oddělené od matky čelí hladovění, dehydrataci, predátorům a živlům.

Občas se stane, že do hry vstoupí matka odlišného druhu a ujme se mláďete. Vypadá to opravdu zvláště a někdy přímo postavené na hlavu, ale nepravděpodobná macecha se ujme svých povinností a maličké kojí, myje, chrání a hraje si s ním, jako by bylo její vlastní.

Přemůžou ji přirozené instinkty a do prcka se zamiluje. Biologické rozdíly se stírají a mateřský pud překračuje hranice druhu.

Veverčí situace

Matka příroda občas kouzlí vskutku překvapivými způsoby. Ukazuje nám, že někdy se jedny dveře zavřou, aby se otevřely jiné, a že i ten nejbouřlivější začátek může mít šťastný konec.

To byl případ maličké veverky s ještě zalepenýma očima, která zůstala na světě sama. Ubožátko vypadlé z hnízda bylo nalezeno pod stromem v Rentonu nedaleko Seattlu. Leželo na trávě spolu se svou mrtvou matkou a sestrou. Spadly z výšky dvanácti metrů. Matka se nejspíš stala neúmyslnou obětí pohozené návnady na potkany. Jedno mládě jako zázrakem přežilo, protože přistálo na matce.

Devátého září 2005 se o něm dozvěděla Debby Cantlonová, o níž bylo známo, že pečuje o zraněná a nemocná zvířata ze Seattlu a okolí. Souhlasila, že se veverky ujme a uvidí, co se pro ni dá udělat. Znáší i docela cizí lidé jí přinášeli zvířata v nouzi, co si pamatovala. Zvířata byla její životní láskou a měla talent je zachraňovat, ale veverčátko bylo moc malé a navíc zraněné, podvyživené a vážně dehydratované. Péče o ně bude vyžadovat nepřetržitou pozornost, ale Debby neváhala. Už dva roky bojovala s rakovinou a zjistila, že pomoc zvířatům prospívá i jí.

Mrňouska pojmenovala Finnegan a připravila mu teplé a útulné hnízdo v kleci, kde se mohl zotavit. Přidala zdroj tepla a začala ho krmit z lahve. Věděla, že Finnegan má před sebou náročný zápas o přežití.

Co se stalo pak, ji překvapilo. Matka příroda opět projevila svou vlídnou tvář. Rodinný pejsek, černobílý papillon jménem Mademoiselle Giselle, si odtáhl Finneganovu klec přes celý dům až ke svému pelíšku. Březí fenka projevovala o Finneganu živý zájem od chvíle, kdy ho přivezli. Nikdo si samozřejmě nemohl být jistý, jestli s ní lomcuje mateřské pudy, anebo dostala

chuť na čerstvou svačinku. V každém případě než přivedla na svět vlastní štěňata, veverku i s klecí unesla dvakrát.

Debby vypráví: „Ráno jsem viděla, že fenka věnuje víc pozornosti veverce než vlastním potomkům. Připadala mi rozpolcená, jako by špatně snášela, že několik dětí má u sebe a jedno jinde.“

Debby se rozhodla, otevřela klec a umožnila Mademoiselle Giselle setkat se s Finneganem tváří v tvář. Bála se, aby fenka veverčeti nechtěně neublížila, ale seznámení proběhlo úspěšně.

Máma Giselle byla na vrcholu blaha a okamžitě začala veverčátko olizovat, jako by bylo její vlastní. V čase potřeby ji přemohl mateřský instinkt a vůbec nezáleželo na tom, že ona je pes a on veverčák. Meziidruhové pouto se navázalo a Finnegan byl oficiálně adoptován. Cesta k uzdravení byla volná.

Debby dál krmila veverku z lahve, avšak fenka jí přispěchala na pomoc. Dovolila Finneganovi, aby se uložil k jejím dvoudenním štěňatům a napil se s nimi. Potom se stulil ke svým novým sourozencům a spokojeně usnul. Našel nový domov.

Štěňata si užívala jeho přítomnosti a vždycky ho ráda viděla. Společně si hráli a dováděli, tiskli se k sobě čenichy. Byl na ně legrační pohled. Zkuste si představit klubko z pěti štěňat a jedné veverky, na které dohlíží oddaná psí máma s chlupatýma ušima jako dva motýli. Není pochyb o tom, že meziidruhové pouto pomohlo Finneganovi navrátit zdraví a zotavit se z neblahého startu do života.

Za šest týdnů z něho vyrostl silný a zvědavý chlapík, který všude šplhal a šmejdil, zatímco štěňata stále sotva chodila. Debby začala Finnegana odstavovat a krmila ho jenom z lahve. Připravovala ho na návrat do přírody. Věděla, že veverky by neměly být chovány jako domácí zvířata, proto potřebovala Finnegana naučit, jak si opatřit potravu a rozlousknout ořechy a semena.

Debby vzpomíná: „Nakonec jsem mu zkrátila přiděly mléka, zato jsem mu nabídla misku ořechů a slunečnicových semínek. Napřed o ně nejevil zájem, ale časem si jich začal všimnout. Jednoho dne popadl burský oříšek a běžel si ho schovat.“

Po završení osmi týdnů Debby cítila, že nastal čas seznámit ho s venkovním prostředím. „Volně pobíhal po zahradě a každý večer zaškrábal na zadní dveře nebo okno, abych ho pustila dál.“

Jednoho večera se nevrátil. Trvalo dva týdny, než přišel na krátkou návštěvu. Nato nadobro zmizel a ukázal se až na jaře. Zdálo se, že si našel partnerku a stavěli si hnízdo. „Přiskákal ke mně, ale nedovolil mi, abych se ho dotkla,“ svěřila se Debby. „Zřejmě mi chtěl jenom ukázat, že je v pořádku. Je divoký, volný a šťastný. Vede přesně takový život, pro jaký se narodil.“

Život droboučké osiřelé veverky zachránila žena s velkým srdcem a láskyplná fenka, která přijala za své mládě s dlouhým chlupatým ocasem.

Přeložila Jana Vlčková